

Skrivno življenje repkarjev

Besedilo: Barbara Zakšek

Repkarji (Theclinae) so poddružina dnevnih metuljev iz sorodstva modričov (Lycaenidae). Večina predstavnikov te skupine živi v tropih ter Severni in Južni Ameriki. V Sloveniji živi osem vrst repkarjev, predstavljenih v pri-spevku s povabilom na izziv po drugač-nem preučevanju dnevnih metuljev.

Gosenica lepega brezarja. (foto: Franc Rebeušek)

Osnovna barva zgornje strani kril repkar-jev je pri večini vrst rjava. Spodnja stran njihovih kril je rjava ali siva, med njimi pa najdemo tudi edinega zeleno obarvanega dnevnega metulja pri nas, zelenega robidarja (*Callophrys rubi*), ki krasi tokratno naslovnico *Trdoživa*. Repkarji počivajo in se hranijo z zaprtimi krili, le redko krila razprejo in nam tako pokažejo tudi zgor-njo stran.

Kot pove že ime, je za repkarje značilen »repek«, ki se nahaja na zadnjem paru kril. Poleg repka v tem delu krila opazi-mo tudi nekoliko drugačno obarvanost, ki spominja na očesca. Če podrobneje opa-zujemo repkarje, sploh če se jim približa-mo z namenom fotografiranja med hra-njenjem ali počivanjem, lahko opazimo, da ne mirujejo povsem, temveč čisto po malo premikajo krila. Levo krilo prema-knejo malenkost navzgor, desno pa neko-liko nižje – in nato še obratno. Vse skupaj je videti, kot bi drgnili eno krilo ob drugo. To je prilagoditev repkarjev na plenilce, predvsem tiste, ki se pri svojem lovu za-našajo na vid. Tako premikajoči se repki namreč spominjajo na tipalke, očesca na krilih pa na prave oči. Skupaj tako ustva-rijo navidezno glavo metulja s premikajo-čimi tipalkami na zadnjem delu telesa. S tem repkarji svojega plenilca preslepijo, da svoj napad usmeri na krila namesto na dejansko glavo. Plenilci namreč vedno napadejo najbolj vitalen del telesa, repkar pa na račun opisanega zavajanja plenilca

Bela jajčeca lepega brezarja (*Thecla betulae*) na vejici črnega trna. (foto: Barbara Zakšek)

ponavadi ostane samo brez dela krila, od-nese pa celo glavo – in tako preživi. Prav to je tudi razlog, da v naravi velikokrat opazimo repkarje s poškodovanimi kri-li, značilnih repkov pa sploh nimajo več. Podobno strategijo kot repkarji uporablja tudi lastovičar (*Papilio machaon*), le da so repki na njegovih krilih precej večji – eni od najdaljših pri naših vrstah metuljev. Lastovičar svoje repke in očesca na kri-lih uporablja predvsem za obrambo pred pticami, pri repkarjih pa gre najverjetne-je bolj za zavajanje pajkov skakačev. Tako so vsaj ugotovili v raziskavi, opravljeni v ZDA, verjetno pa podobno velja tudi za odnos plen – plenilec pri nas.

Repkarje lahko opazujemo v različnih ži-vljenjskih okoljih: od hrastovih gozdov, gozdnih robov in jas, grmišč in mejic do travnišč, vinogradov, sadovnjakov in tudi sklenjenih naselij. Tako kot ostale vrste metuljev so tudi repkarji vezani na hra-nilne rastline gosenic. Gosenice vseh vrst repkarjev se hranijo z lesnimi vrstami, le zeleni robidar ima večji nabor hranil-nih rastlin gosenic, ki poleg grmovnic vključuje tudi metuljnice. Z listi in brsti črnega trna se hranijo gosenice slivove-ga (*Satyrrium pruni*) in malega repkarja (*S. acaciae*) ter lepega brezarja (*Thecla betulae*). Gosenice modrega hrastarja (*Favonius quercus*) in hrastovega repkar-ja (*S. ilicis*) se hranijo s hrasti, gosenice trnovega repkarja (*S. spini*) s kozjimi če-šnjami in gosenice beločrtega repkarja (*S.*

w-album) z bresti. Prav to je tudi razlog, da repkarji živijo bolj skrito življenje. Večino svojega časa namreč preživijo v krošnjah dreves ter med vejami in listi gr-mov, kjer se pariyo in kjer samice odlagajo jajčeca na rastline, s katerimi se bodo na-to hranile gosenice. Poleg tega, da se radi zadržujejo v krošnjah, repkarji sodijo tu-di med manjše metulje pri nas in so zato med spreletavanjem okrog grmov in dre-ves še slabše opazni. Predvsem modrega hrastarja nimamo pogosto sreče opazova-ti, če pa bi se dvignili nad krošnje hrastov, bi bili deležni predstave spreletavajočih se bleščče modrih metuljev. Pri opazo-vanju repkarjev nam bo tako zelo koristil daljnogled, s katerimi se bo naš pogled lahko dvignil nekoliko bližje krošnjam.

Ker odrasli osebkii nekaterih vrst repkar-jev letajo le kratek čas in so vsi po vrsti zelo skrivnostni ter se ne pustijo kar tako videti, metuljarji uporabljamo tudi druge

Velikokrat lahko opazimo tudi repkarje brez njiho-vih značilnih repkov – na fotografiji beločrti rep-kar (*Satyrrium w-album*). (foto: Miroslav Kastelic)

Lepi brezar (*Thecla betulae*). (foto: Barbara Zakšek)

metode popisovanja – v zimskem času na primer iščemo jajčeca. Od osmih vrst repkarjev, ki živijo pri nas, sedem vrst prezimi v stadiju jajčeca. Znova je izjema le zeleni robidar, ki je od vseh repkarjev še najbolj prijazen do opazovalcev in rad razkazuje svoja zelena krila. Ta prezimi kot buba. Za večino ostalih vrst, pri katerih prezimijo jajčeca, se je izkazalo, da je za zaznavnost vrste zimsko iskanje jajčec na hranilnih rastlinah najbolj učinkovita metoda, nekaj manj učinkovito je stepanje vej hranilnih rastlin med razvojem gosenic, še najmanj pa opazovanje odraslih osebkov v času njihovega letanja.

Prvo metodo, iskanje jajčec, smo uspešno preizkusili leta 2011 na Goričkem. V marcu, pred cvetenjem in olistanjem grmov ter dreves, smo iskali jajčeca lepega brezarja predvsem na črnem trnu. Na celotnem območju Krajinskega parka Goričko

smo našli jajčeca na 95 lokacijah. Vsa jajčeca smo našli na črnem trnu, predvsem v mejicah, ki so mejile na travniške površine, le redko pa v mejicah, ki so mejile na njivske površine. V istem letu smo v času pojavljanja odraslih lepih brezarjev na Goričkem opravili tudi 770 popisov dnevnih metuljev na 450 lokacijah, a smo popisali zgolj 15 odraslih osebkov lepega brezarja. Tako smo ugotovili, da je verjetnost, da opazimo metulja med popisovanjem odraslih osebkov, zgolj dvo odstotna, uporabljena metoda iskanja jajčec pa je bistveno spremenila poznavanje razširjenosti lepega brezarja na Goričkem. Verjetno je stanje tudi v drugih delih Slovenije podobno in samo s spremembo metode iskanja bi lahko spremenili znanje o razširjenosti repkarjev pri nas.

Poleg hrasta so hranilne rastline gosenic repkarjev večinoma vrste gozdnih robov. V kulturni krajini pa najdemo črni trn, mlade hraste, kozje češnje in breste tudi v mejicah, ki so pomemben habitat tudi drugim živalskim vrstam. Prav zaradi tega so lahko repkarji na območjih z ohranjenimi mejicami pogostejši kot tam, kjer je mejic vse manj. Poleg hranilnih rastlin gosenic repkarji potrebujejo tudi cvetoče travnike, na katerih hrano najdejo odrasli metulji. Poskrbeti moramo torej, da bomo v krajini ohranjali mejice ter da bodo naši gozdni robovi in mejice še naprej vrstno pestri z vidika rastlin, kar bo pripomoglo tudi k večji pestrosti dnevnih metuljev na okoliških travnikih.

Če vam torej vid še dobro služi in bi se v zimskih dneh radi odpravili na metuljarški teren, je iskanje jajčec repkarjev pravi

izziv. Najbolj primeren čas za to je od decembra do marca, ko na drevesih ni listov in so zato jajčeca lažje opazna. Jajčeca so zelo majhna in merijo od 0,5 do 1 mm, zato vam bo v veliko pomoč povečevalno steklo. Za začetnike sta najbolj primerna lepi brezar in modri hrastar, saj so njuna jajčeca svetle, bele barve in na temni podlagi lubja lažje opazna. Predlagam, da se lotite pregledovanja črnih trnov in mladih hrastov. Jajčeca so pogosto na osončenih rastlinah ali na njihovih osončenih delih in na mlajših rastlinah. Najpogostejše se nahajajo na razcepu vejic, lahko pa tudi na drugih delih vej ali debla. Jajčeca ostalih vrst repkarjev so nekoliko manj opazna, saj so temnejša, v bolj rjavih ali sivih odtenkih, zaradi česar se bolj zlijejo z barvo lubja. Za pozorno oko je to torej še nekoliko težji izziv. Vsekakor vam ne bo žal, da boste poskusili, saj se z iskanjem jajčec in opazovanjem od blizu odpre popolnoma nov svet, v katerem boste lahko opazili tudi gosenice in ostale majhne organizme na rastlinah.

Pri začetku iskanja jajčec pa še opozorilo, da nikar ne obupajte, če ob prvih poskusih jajčec ne boste opazili. Včasih traja nekaj časa, da se nam oči navadijo, da opazimo nekaj drugega, kot smo vajeni v vsakdanjem življenju.

Prispevek je nastal v okviru projekta MEJ-MO JIH! – Pomen ohranjenih MEJic in MOKrišč za prilagajanje podnebnim spremembam in ohranjanje biodiverzitete, ki ga sofinancirata Eko sklad, Slovenski okoljski javni sklad in Ministrstvo za okolje in prostor v okviru razpisa za sofinanciranje projektov nevladnih organizacij na področju varstva okolja in podnebnih sprememb. ✨

Slivov repkar (*Satyrion pruni*). (foto: Barbara Zakšek)